१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :– (१) यस ऐनको नाम "मधेश गोस्वारा (तेस्रो संशोधन) ऐन, २०१९" रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. खारेजी:– मूल ऐनको दफा ५ खारेज गरिएको छ ।

लालमोहर सदर मिति:– २०१९।५।१५।६

आज्ञाले–
विनोदप्रसाद धिताल
श्री ५ को सरकारको सह–सचिव,
कानून तथा न्याय मन्त्रालय ।

श्री ५ को सरकार

कानून तथा न्याय मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराजबाट बनाइबक्सेको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

२०१९ सालको ऐन नं. १७

स्वस्तिश्री गिरिराज चक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत ओजस्विराजन्य प्रोज्ज्वल नेपालतारा अति ओजस्वी त्रिभुवन प्रजातन्त्र श्रीपद ॐ रामपट्ट अतुल ज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखादक्षिणबाहु महाधिपति फील्ड-मार्शल र सर्वोच्च कम्याण्डर इन–चीफ श्रीमन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज महेन्द्र वीर विक्रम जङ्गबहादुर शाहबहादुर शमशेर जङ्ग देवानाम् सदा समरविजयिनाम् ।

मालपोत मिन्हा सम्बन्धी व्यवस्थाको निमित्त बनेको ऐन,

प्रस्तावना:– नेपालका नागरिकहरूको आर्थिक हितको लागि सुखा जर्ता बापत मालपोत मिन्हा दिने अधिकार र कार्यविधिको व्यवस्था गर्नु वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट नेपाल अधिराज्यको संविधानको धारा ५५ अनुसार यो ऐन बनाइ बक्सेको छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भः– (१) यो ऐनको नाम मालपोत (मिन्हा) ऐन, २०१९ रहेको छ ।

(२) यो ऐन मधेश तराई क्षेत्र भर लागू हुनेछ ।

(३) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषाः– विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा–

(क) "मालपोत" भन्नाले जग्गाका मोहीले श्री ५ को सरकारमा बुझाउनु पर्ने ठेकिए बमोजिमको नगदी वा जिन्सी वा दुवै किसिमको मालपोत सम्झनु पर्छ र यो शब्दले बिर्ता उन्मूलन ऐन, २०१६ बमोजिम रैकर गरिएका जग्गाका मोहीले श्री ५ को सरकारमा बुझाउनुपर्ने भूमि करलाईसमेत जनाउंछ ।

(ख) 'माल अड्डा' भन्नाले स्थानीय माल अड्डा सम्झनु पर्छ र यो शब्दले स्थानीय मेनेजरी र गुठी अड्डाहरूलाईसमेत जनाउँछ ।

३. मालपोत मिन्हा दिने अधिकारः– सुखा जर्ता परी कुनै माल कुनै जग्गाको उब्जनी बिल्कुल नभएमा वा कम भएमा त्यस्तो जग्गामा लाग्ने मालपोत देहाय बमोजिमको दरले श्री ५ को सरकारको मालपोत विभागले मिन्हा गर्ने निकासा दिन सक्नेछ ।

आठ आनासम्म जर्ता गएमा ——— केही पनि मिन्हा नदिने ।

दश आनासम्म जर्ता गएमा ——— मालपोतको प्रति रुपैयाँमा रू. ।२० बीस पैसा मिन्हा दिने ।

बाह्रआनासम्म जर्ता गएमा ——— मालपोतको प्रति रुपैयांमा रू. ।३० तीस पैसा मिन्हा दिने ।

चौध आनासम्म जर्ता गएमा ——— मालपोतको प्रति रुपैयाँमा रू. ।४० चालीस पैसा मिन्हा दिने ।

चौध आनाभन्दा बढी जर्ता गएमा ——— मालपोतको प्रति रुपैयांमा रू. ।५० पचास पैसा मिन्हा दिने ।

तर ठेक्का हुण्डा मनसुपमा बन्दोबस्त भएकोमा मालपोत मिन्हा दिइने छैन ।

४. रेकर्ड राख्ने र त्यसको रिपोर्ट पठाउने कर्तव्यः– (१) प्रत्येक माल अड्डाका हाकिमले आफ्ना इलाकामा पूरा फसल तयार हुने किसिमबाट समय समयमा वर्षात भयो भएन जानकारीको निमित्त प्रत्येक साल वर्षात शुरू आषाढ महीनादेखि आश्विन महीनासम्म प्रत्येक हप्तामा भएको वर्षातको नाप लिई त्यसको रेकर्ड र सुखा जर्ता परेको भए त्यसको रेकर्ड आफ्ना अड्डामा राख्नुपर्छ र हप्ता हप्ताको वर्षातको नाप र सुखा जर्ता परेको भए सोसमेत खुलाई त्यसको रिपोर्ट स्थानीय बडाहाकिम कहां र श्री ५ को सरकारको मालपोत विभागमा पठाउनु पर्छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) प्रत्येक स्थानीय बडाहाकिमले आफ्ना इलाकाका जग्गा जग्गामा समय समयमा वर्षात भएको नभएको र सुखा जर्ता परेको नपरेको र राम्रो खेती लगाउने काम हुन पाएको नपाएको बुझ्दै गरी उपदफा (१) बमोजिम स्थानीय माल अड्डाका हाकिमको रिपोर्टसमेतको विचार गरी पैनबाट पटनी हुन नसकेका कुनै इलाकामा सुखा जर्ता परी मिन्हा दिनुपर्ने देखिन आए स्थानीय माल अड्डाका हाकिमको राय पनि बुझी प्रत्येक साल आश्विन १५ गतेसम्ममा श्री ५ को सरकारको मालपोत विभागमा रिपोर्ट पठाउने गर्नुपर्छ ।

(३) स्थानीय बडाहाकिमको रिपोर्ट दाखिल भएपछि त्यस विषय आइरहेको अरू जाहेरी तथा रिपोर्टहरू समेतको विचार गरी श्री ५ को सरकारको मालपोत विभागले आश्विन मसान्तसम्ममा आवश्यक देखिएको निकासा पठाई दिनुपर्छ ।

५. फसलको परिमाण कायम गर्ने:—प्रत्येक ३।३ वर्षमा स्थानीय बडाहाकिमले आफ्ना इलाकाभित्रका मालअड्डाको इलाकाभित्र पर्ने मुख्य फसलको एउटा लगत तयार गर्न आफू र स्थानीय माल अड्डाका हाकिमहरू र स्थानीय जिमिदार पटुवारीहरू समेत बसी छलफल गरी प्रत्येक किसिमको जग्गाको औसत उब्जनीको परिमाण ठहर गरी १।१ प्रति प्रत्येक स्थानीय माल अड्डामा र श्री ५ को सरकारको मालपोत विभागमा पठाई दिनुपर्छ ।

६. सुखा जर्ता जांचको सूचना दिने:—श्री ५ को सरकारको मालपोत विभागबाट सुखा जर्ता जाँच गराउने निकासा भैसकेपछि स्थानीय बडाहाकिमले ड्याली ढोलद्वारा सो कुराको सूचना सम्बन्धित क्षेत्रका व्यक्तिलाई दिनुपर्छ ।

७. सुखा जर्ताको विवरण दाखिल गर्ने :— सुखा जर्ता जाँच हुने सूचना पाएपछि सम्बन्धित जग्गाको मोहीले कार्तिक १५ गतेसम्ममा सो जग्गाको नम्बर क्षेत्रफल किसिम खुलाई विवरण जिमिदारी कचहरीमा वा स्थानीय माल अड्डामा दाखिल गर्नुपर्छ र सो म्याद-सम्म आएको फारामहरू जति सबै जम्मा गरी कार्तिक २० गतेसम्ममा जिमिदार पटुवा-रीले स्थानीय माल अड्डामा दाखिल गर्नुपर्छ ।

८. सुखा जर्ता जाँच गराउने र त्यसको रिपोर्ट पठाउने:— (१) दफा ७ बमोजिम विवरणहरू दाखिल भएपछि दाखिल भएका विवरणहरूको विचारबाट जे जति डोर कायम गर्न मनासिब पर्छ सोसमेत खुलाई माल अड्डाले स्थानीय बडाहाकिम काहाँ रिपोर्ट गरी प्रत्येक डोरको निमित्त स्थानीय बडाहाकिमबाट आफ्नो अड्डाका कम्तीमा मुखियासम्मका दर्जाका कर्मचारीहरूमध्येबाट खटिएका १।१ जना साक्षी लिई मार्ग १ गतेदेखि खडा बाली छँदै जर्ता जांचको काम शुरू गर्नुपर्छ ।

(२) त्यसरी खटिएका प्रत्येक डोरले समान सुखा जर्ता परेका प्रत्येक गाउं मौजाको जग्गा-मध्ये जुनचाहिं जांच गरेमा श्री ५ को सरकार र जनतालाई समेत मर्का नपर्ने हुन्छ

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

गाउं मौजाको जिमिदार पटुवारी गाउँ पञ्चायतका प्रधान पञ्च वा निजले मनोनीत गरेका गाउँ पञ्चायतका सदस्यलाई समेत राखी एक कट्ठा जमीन नापी त्यसको उब्जनी कटाई चुटाई दौनी गरी आएको आयस्ता सुक्दा जाने जति कटाई कति ठहर हुन आउँछ मञ्जायस गरी दफा ४ अनुसारको रेकर्डबाट कति उब्जनी हुनुपर्नेमा कति भै कति जर्ता कायम गर्नुपर्ने देखिएको छ त्यस्तो मुचुल्का तयार गर्नुपर्छ । एक समान जर्ता परेको नभई फरक फरक किसिमबाट जर्ता परेको जग्गाको जर्ता जाँच गर्दा पनि सोही बमोजिमको कार्यविधि अपनाउनु पर्छ ।

(३) डोरहरूको मुचुल्का दाखिल भएपछि त्यसको फांटवारी तयार गरी स्थानीय माल अड्डाका हाकिमले माघ मसान्तभित्र श्री ५ को सरकारको मालपोत विभागमा जाहेर गर्नुपर्छ ।

(४) माल अड्डाको जाहेरी दाखिल भएपछि श्री ५ को सरकारको मालपोत विभागले दफा ३ बमोजिम आएका रिपोर्टलाई समेत ध्यानमा राखी जर्ता मिन्हा दिनुपर्ने वा नपर्ने विचार गरी मनासिब देखेको निकासा सम्बन्धित माल अड्डाहरू र स्थानीय बडाहाकिमहरूलाई दिनुपर्छ ।

९. मिन्हाको रिपोर्ट गर्ने:– दफा ८ बमोजिम मिन्हा दिने निकासा श्री ५ को सरकारको मालपोत बिभागबाट भएर आएपछि माल अड्डाका हाकिमले आफू कहाँ परेका रिपोर्टहरूमा आफ्नू राय लेखी स्थानीय बडाहाकिमकहां पठाउनुपर्छ र स्थानीय बडाहाकिमले आफूकहां त्यसरी आएका रिपोर्टहरूमा सम्बन्धित माल अड्डाको रायसमेतको विचार गरी मिन्हा दिन सक्नेछ र मिन्हा दिन अडबड परेकोमा आफ्नू रायसहित श्री ५ को सरकारको मालपोत विभागमा पठाउनुपर्छ ।

१०. नियम बनाउने अधिकार:– यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वित गर्न श्री ५ को सरकारले नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

११. बचाउ:– नेपाल अधिराज्यको संविधानको धारा ५५ को उपधारा (४) बमोजिम यो ऐन निष्क्रिय भएमा यो ऐनलाई कुनै अर्को नेपाल ऐनले खारेज गरे सरह मानिई यो ऐन अन्तर्गत भए गरेका काम कुराहरूमा नेपाल कानून व्याख्या सम्बन्धी ऐन, २०१० को दफा ४ लागू हुनेछ ।

लालमोहर सदर मिति २०१९।५।१५।६ ·

इति संवत् २०१९ साल गते रोज शुभम्–––––––

आज्ञाले–

विनोद प्रसाद धिताल

श्री ५ को सरकारको सह-सचिव,

कानून तथा न्याय मन्त्रालय ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

आधिकारिक छाप मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।